

Dr hab. Włodzimierz Piątkowski, prof. UMCS

Katedra Społecznych Problemów Zdrowotności

Instytut Socjologii UMCS

Zakład Socjologii Medycyny i Rodziny

Uniwersytet Medyczny w Lublinie

OCENA DOROBKU, AKTYWNOŚCI NAUKOWO-BADAWCZEJ, ORGANIZACYJNEJ
I DYDAKTYCZNEJ DR MONIKI FRĄCKOWIAK-SOCHAŃSKIEJ ORAZ
PUBLIKACJI WCHODZĄCEJ W SKŁAD OSIĄGNIĘCIA NAUKOWEGO:

*MONIKA FRĄCKOWIAK-SOCHAŃSKA, SPOŁECZNE KONSTRUOWANIE KATEGORII ZDROWIA,
CHOROBY I ZABURZENIA PSYCHICZNEGO W SPOŁECZEŃSTWIE PÓŹNEJ NOWOCZESNOŚCI,
WYDAWNICTWO NAUKOWE UAM, POZNAŃ 2019, ss. 689*

W związku z poinformowaniem mnie o decyzji Centralnej Komisji ds. Stopni i Tytułów (pismo BCK-I-L-9153/19), o powołaniu mnie na recenzenta w składzie Komisji Habilitacyjnej w celu przeprowadzenia postępowania dotyczącego dr Moniki Frąckowiak-Sochańskiej przedstawiam swoją opinię w przedmiotowej sprawie.

OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA SYLWETKI NAUKOWEJ HABILITANTKI

Postępowanie habilitacyjne dr Moniki Frąckowiak-Sochańskiej toczy się w Instytucie Socjologii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, a wskazaną dziedziną są nauki społeczne i dyscyplina – socjologia. W tej sytuacji przedstawiane poniżej opinie, oceny i uwagi będą formułowane z perspektywy socjologii, a w szczególności z punktu widzenia jej subdyscypliny, którą reprezentuję, a więc socjologii zdrowia, choroby i medycyny.

Fakt wybrania przez Centralną Komisję na recenzentów dwojga przedstawicieli socjologii medycyny również potwierdza sytuowanie pracy dr Frąckowiak-Sochańskiej w tym właśnie obszarze. Uczynienie powyższego zastrzeżenia jest o tyle istotne, że habilitantka posiada podwójne wykształcenie uzyskane na UAM; w roku 2002 ukończyła magisterskie studia socjologiczne, zaś cztery lata później (2006) otrzymała magisterium z psychologii. Pozwala to zatem na swobodne podejmowanie przez nią problematyki z zakresu obu tych nauk.

W roku 2007 habilitantka uzyskała stopień naukowy doktora nauk humanistycznych w zakresie socjologii (dyplom z 12 lutego 2007 roku) przedstawiając rozprawę zatytułowaną „Preferencje łańdów normatywnych w postawach kobiet wobec wartości w Polsce na przełomie XX i XXI wieku”, której promotorem była Prof. UAM dr hab. Anna Michalska.

Jak wynika z powyższego, dorobek naukowy przedstawiany i oceniany w postępowaniu habilitacyjnym powinien obejmować osiągnięcia dr Frąckowiak-Sochańskiej z lat 2007-2019. Z tych względów konieczne jest poczynienie uwagi, że nie będą stanowiły przedmiotu prezentowanej recenzji publikacje z lat 2003-2006 włączone przez habilitantkę do dorobku i wykazane w „pakiecie załączników”, podobnie jak, wcześniej już oceniana, praca doktorska w wersji książkowej [Monika Frąckowiak-Sochańska, Preferencje łańdów normatywnych w postawach kobiet wobec wartości w Polsce na przełomie XX i XXI wieku, Wydawnictwo Poznańskie, Poznań 2009, ss. 272 – w książce brak informacji o recenzencie wydawniczym].

Ze wskazanych względów, opis „profilu” naukowego habilitantki może być dokonany na podstawie Autoreferatu, monografii habilitacyjnej „Społeczne konstruowanie kategorii zdrowia, choroby i zaburzenia psychicznego...”, a także Wykazu dorobku habilitacyjnego, zamieszczonego w załącznikach i obejmującego:

- jedną monografię zbiorową pod współredakcją dr Frąckowiak-Sochańskiej i M. Królikowskiej „Kobiety w polskiej transformacji 1989-2009. Podsumowania, interpretacje, prognozy, Wyd. Adam Marszałek, Toruń 2010, ss. 629; udział habilitantki to współredakcja tomu oraz autorstwo Wstępu i jednego z rozdziałów (ss. 347-377);

- ekspertyzę „System wsparcia osób z zaburzeniami psychicznymi w obszarze zdrowia” opracowaną wspólnie z dr hab. prof. UAM D. Trawkowską (Poznań 2017, ss. 90);

- wskazane w wykazie 12 artykułów naukowych, które ukazały się w czasopismach w latach 2007-2017 oraz 19 rozdziałów w pracach zbiorowych i 2 tłumaczenia.

Habilitationka wykazuje ponadto uczestniczenie w 7 krajowych projektach badawczych, głównie o charakterze regionalnym, wygłoszenie 21 referatów na konferencjach krajowych, w większości organizowanych na własnej uczelni, w tym pięciokrotny udział w ich komitetach organizacyjnych.

Dokumentuje również aktywność dydaktyczną wskazując, w znacznej części, wykłady i konwersatoria z zakresu socjologii i psychologii na uczelniach poznańskich, a także pełnienie roli promotora pomocniczego w 4 przewodach doktorskich.

Należy dodać, że dr Frąckowiak-Sochańska dołączyła do swego dorobku prace, które zazwyczaj nie są oceniane w procedurze habilitacyjnej, takie jak: recenzje, hasła encyklopedyczne, prace popularno-naukowe, itp.

Głównym źródłem informacji o profilu naukowym habilitantki pozostaje jej obszerny Autoreferat (ss. 24), którego treść potwierdza, że jej, wskazane wcześniej, podwójne, psychologiczno-socjologiczne wykształcenie pozwala na szersze pole aktywności badawczej, sytuujące się na problematyce z jednej lub drugiej dziedziny wiedzy, czy wręcz z obu jednocześnie. Trwająca nieprzerwanie od 2007 roku praca w Zakładzie Badań Problemów Społecznych i Pracy Socjalnej Instytutu Socjologii UAM umożliwia i skłania dr Frąckowiak-Sochańską do podejmowania zagadnień z zakresu polityki społecznej i tematów pokrewnych. Można też zauważyć, że już w czasie pisania kolejnych prac magisterskich w zainteresowaniach habilitantki wykrystalizowały się dwa nurty badawcze, którym wierna jest do dziś (studia genderowe i feministyczne oraz problematyka zaburzeń psychicznych).

Autorka „Społecznego konstruowania kategorii...” wykazuje się umiejętnością planowania zarówno projektów opartych na technikach i narzędziach socjologii ilościowej, jak też posługuje się swobodnie metodami kwalitatywnymi, wykorzystując kompetencje w tym

zakresie do studiów nad płcią społeczno-kulturową oraz socjologią zdrowia psychicznego z perspektywy socjologii wiedzy. W tym miejscu konieczna wydaje się uwaga, że „sociology of mental health”, historycznie ukształtowana w ramach zachodniej socjologii ponad 70 lat temu, powstała na gruncie socjologii medycyny i pozostaje do dziś jednym z ważnych kierunków badawczych tej subdyscypliny [patrz: „kanoniczna” monografia C. S. Aneshensel, J. C. Phelan, A. Bierman (2013); z polskich opracowań: Bastide (1972), Uramowska-Żyto (1992), Brodniak (2000, 2004, 2005), Moskalewicz (2005), Ostrowska (2005), Bielecki (2007), czy ostatnia Prokop-Dorner (2018)]. Niestety, większości tych pozycji i prezentowanych w nich poglądów, ważnych dla socjologów medycyny habilitantka nie uwzględniła. Bliższe pozostają jej natomiast perspektywy socjologii kultury i socjologii rodziny, umożliwiające analizowanie złożonych problemów „aksjologicznego wymiaru tożsamości polskich kobiet”, czasu wolnego kobiet i mężczyzn, postaw polskich kobiet wobec feminizmu, itp., (Autoreferat, s. 17).

Nowy wątek badawczy (w ocenie socjologa medycyny – ciekawy) stanowiła analiza narracji kobiet dotyczącej doświadczenia utraty ciąży dokonana przez habilitantkę w publikacji, która ukazała się w monografii pod red. Prof. prof. A. Żurek i I. Przybył w roku 2016 (Autoreferat, s. 18). W ostatnich ośmiu latach dr Frąckowiak-Sochańska koncentruje się na, szeroko rozumianej, problematyce „socjologii zdrowia psychicznego”, podejmując próby analizy, m.in., zdrowia psychicznego kobiet i mężczyzn, rodzinnych uwarunkowań chorób psychicznych, epidemiologii i symptomatologii, diagnoz psychiatrycznych, przemocy domowej, wpływu bezrobocia, bezdomności, uzależnień czy ubóstwa na kondycję psychiczną człowieka.

Podsumowując można stwierdzić, że zainteresowania habilitantki są rozległe i wielostronne; charakterystyka jej projektów badawczych wskazuje na przewagę perspektywy psychologicznej nad ujęciami socjologicznymi.

PRÓBA OCENY PRAC BADAWCZYCH HABILITANTKI, OSIĄGNIĘĆ
DYDAKTYCZNYCH, WSPÓŁPRACY NAUKOWEJ I POPULARYZACJI NAUKI
(OPINIA O PRACACH NIE WCHODZĄCYCH W SKŁAD OSIĄGNIĘCIA
NAUKOWEGO)

Przechodząc do oceny, przedstawionego w poprzedniej części tej opinii ilościowo, dorobku naukowego dr Moniki Frąckowiak-Sochańskiej, obejmującego, jak wspomniano, współredakcję ze współautorstwem jednej monografii (Frąckowiak-Sochańska, Królikowska, red., 2010), ekspertyzę, artykuły opublikowane w periodykach, rozdziały w publikacjach zbiorowych i tłumaczenia na wstępie należy wskazać, że dokonanie oceny jakościowej tego dorobku jest znacznie utrudnione, bowiem habilitantka przy żadnej w tych pozycji nie podaje punktacji (dawnej i obecnej) wg wskaźników MNiSzW, co uniemożliwia przepisanie poszczególnym tekstom ich formalnej wartości. Najogólniej rzecz ujmując można by stwierdzić, że rozdział we wskazanej wyżej monografii autorstwa dr Frąckowiak-Sochańskiej w dużej części odzwierciedla materiał z jej wcześniejszej rozprawy doktorskiej, zaś spośród artykułów naukowych tylko jeden został opublikowany w czasopiśmie z listy ERIH. Stosując kryteria przyjmowane w socjologii zdrowia, choroby i medycyny podjęta zostanie tu jednak próba jakościowej oceny najważniejszych prac habilitantki nie wchodzących w skład osiągnięcia naukowego. Stosując kryterium tematyczne publikacje te można posegregować na kilka grup. Do najliczniej reprezentowanych należą, zróżnicowane w formie, objętości i charakterze opracowania dotyczące problematyki „feministycznej i genderowej”. Druga grupa obejmuje artykuły poruszające problematykę małżeństwa i rodziny, rozpatrywaną często w kontekście przeżywania choroby, zaburzeń psychicznych i wzorów pomocy psychoterapeutycznej. Jako trzecią z tych grup możemy wyodrębnić publikacje poświęcone pracy socjalnej i pomocy społecznej.

Analizy bibliografii i netografii zamieszczanych przez dr Frąckowiak-Sochańską w jej publikacjach wskazują, że co najmniej w połowie prac p o d e j ś c i e p s y c h o l o g i c z n e d o m i n u j e n a d u j ę c i a m i s o c j o l o g i c z n y m i (choć granice między tymi dyscyplinami są relatywnie płynne).

W tekstach „genderowych i feministycznych” autorka podejmuje problematykę zagadnień nierówności społecznych wykraczających poza nierówność płci, stereotypów związanych z płcią, dyskryminacji i wykluczenia ze względu na płeć, strategii przeciwdziałania nierównościom a także tematykę rodzinnych i społeczno-kulturowych uwarunkowań zaburzeń psychicznych analizowanych z perspektywy płci społeczno-kulturowej; dokonuje opisu i charakterystyki postaw polskich kobiet wobec feminizmu w świetle badań ilościowych i jakościowych, zagadnień związanych z brakiem pełnej realizacji praw kobiet (opis barier społeczno-kulturowych i strategii ich przewyższania), analizuje historię feminizmu i jego współczesnych interpretacji. Habilitantka podejmuje także próby powiązania kategorii „gender” z częstotliwością występowania chorób psychicznych u kobiet i mężczyzn oraz nakreślenia interpretacyjnych ram psychiatrii z uwzględnieniem podejścia genderowego w odniesieniu do społeczeństwa „refleksyjnej nowoczesności”, etc.

W drugim, wyraźnie widocznym kierunku zainteresowań habilitantki, mieszczącym się w szeroko rozumianej problematyce socjologii rodziny, zwłaszcza w kontekście zdrowia i choroby psychicznej oraz zaburzeń mentalnych, autorka korzysta z różnych perspektyw teoretycznych oraz z rozmaitych źródeł, zwłaszcza psychologicznych i socjologicznych. Podejmuje, np. badania głównych nurtów „terapii par małżeńskich” jako metody zapobiegania dysfunkcjonalności rodziny (charakterystyka podejść: psychodynamicznego, behawioralno-poznawczego oraz systemowego), dokonuje analizy związków pomiędzy zdrowiem psychicznym a kontekstem rodzinnym na podstawie materiałów z ogólnopolskich badań sondażowych, charakteryzuje społeczno-kulturowe uwarunkowania chorób i zaburzeń psychicznych w rodzinie na poziomie mikro, mezo i makro strukturalnym, opisuje zjawiska kryzysowe wywołane chorobą psychiczną w rodzinie ukazując, w ujęciu konstruktywistycznym, mechanizmy adaptacji do takich sytuacji (poznawczych, emocjonalnych). W tym, „rodzinnym” nurcie badań habilitantki należy osobno wyróżnić dwa teksty, jako szczególnie interesujące dla socjologów medycyny. Pierwszy z nich: „Strata ciąży jako doświadczenie systemu rodzinnego” ukazał się w monografii pod redakcją prof. prof.

Iwony Przybył i Aldony Żurek, *Role rodzinne – między przystosowaniem a kreacją*, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 2016, drugi natomiast, oparty na tej samej literaturze i podobnym materiale empirycznym, tekst „Niedopełnione macierzyństwo i jego konteksty – doświadczenie poronienia w narracjach kobiet” w publikacji E. Włodarczyk (red.), *W trosce o macierzyństwo*, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 2017. W obu tych pracach dr Frąckowiak-Sochańska dokonuje analizy zakresu pojęcia „niedopełnione macierzyństwo” oraz opisuje skutki tego traumatycznego przeżycia dla rodziny. Rozważania autorki wyznaczają ramy orientacji konstruktywistycznej, stanowiącej część paradygmatu interpretatywnego. Habilitantka, korzystając z możliwości jakie daje dyrektywa teorii ugruntowanej poddała analizie wypowiedzi poświęcone doświadczeniu poronienia, zamieszczone na formach internetowych. W efekcie udało się wyodrębnić: reakcje wspierające i niewspierające oraz strategie negowania, umniejszania lub ignorowania straty a także wskazać ich społeczne i kulturowe determinanty. Badania habilitantki w tym zakresie mogą stanowić przykład ciekawego, oryginalnego i twórczego podejścia do, słabo zbadanych zachowań związanych ze stratą ciąży.

W części dorobku naukowego wskazanego przez dr Frąckowiak-Sochańską, koncentrującego się, jak wcześniej wspomniano wokół zagadnień pracy socjalnej i pomocy społecznej znajdujemy, m.in., badania i rozważania dotyczące: doświadczeń kobiet poszukujących wsparcia w systemach pracy socjalnej oraz doświadczeń kobiet i mężczyzn w kontekście korzystania z psychoterapii, społeczno-kulturowych determinantów zaburzeń psychicznych, wpływu wzorów życia rodzinnego oraz doświadczeń przemocy na stan zdrowia psychicznego kobiet i mężczyzn, etc. Na podstawie badań prowadzonych na terenie województwa poznańskiego habilitantka podejmuje też, m.in., próby charakterystyki wniosków praktycznych dla pracy socjalnej i mechanizmów występujących w systemach wsparcia medycznego i społecznego dla osób z zaburzeniami psychicznymi, ukazując specyfikę relacji pracownika socjalnego z osobą wspomaganą w strategiach zorientowanych na zdrowie psychiczne.

Podsumowując wartość osiągnięć badawczych dr Moniki Frąckowiak-Sochańskiej na podstawie publikacji włączonych do wykazu dorobku habilitacyjnego można stwierdzić, że:

- 1/ habilitantka posiada szerokie zainteresowania badawcze sytuujące się na pograniczu psychologii (w tym psychoterapii) i socjologii. Wydaje się, że w prezentowanych pracach dominują wątki z, szeroko pojmowanym, ujęciem psychologicznym;
- 2/ w wielu pracach, zwłaszcza dotyczących tej samej problematyki często zdarzają się powtórzenia; podobna bywa także przywoływana w różnych tekstach literatura;
- 3/ część publikacji zamieszczonych przez dr Frąckowiak-Sochańską w Wykazie dorobku habilitacyjnego musi zostać spod oceny wyłączona z powodu wykorzystania materiałów z wcześniej już ocenianej pracy doktorskiej lub z uwagi na nie kwalifikowanie się do oceny z racji swego charakteru (recenzje, hasła encyklopedyczne, artykuły popularno-naukowe, etc.);
- 4/ ostateczną ocenę osiągnięć habilitantki utrudnia brak załączenia formalnych parametrów stosowanych przez MNiSzW do oceny publikacji naukowych;
- 5/ jak wcześniej wspomniano, formalnemu opiniowaniu w tej części recenzji poddano dorobek habilitacyjny w następujących kategoriach: Publikacje znajdujące się na liście ERIH – 1; Monografia zbiorowa pod współredakcją – 1; Artykuły w czasopismach naukowych – 11; Rozdziały w pracach zbiorowych – 19; Ekspertyzy – 1; Inne – 4; Tłumaczenia – 2.

Analiza formalnych wskaźników jakościowych rozwoju naukowego wymaganych w postępowaniu habilitacyjnym pozwala na sformułowanie następujących wniosków:

W latach 2008-2017 dr Monika Frąckowiak-Sochańska kierowała 7 krajowymi projektami badawczymi o charakterze regionalnym oraz wygłosiła 21 referatów w języku polskim na krajowych konferencjach i sympozjach, głównie na UAM; sporządziła 4 recenzje krajowych projektów naukowych. Równocześnie n i e w y k a z a ł a żadnych publikacji z IF, liczba cytowań wg bazy Web ma wartość 0, indeks Hirscha ma wartość 0, liczba nagród krajowych (zewnętrznych) i międzynarodowych za działalność naukową – 0. Habilitantka nie brała też

udziału w konsorcjach i sieciach badawczych, nie kierowała projektami ogólnopolskimi i zagranicznymi; nie wykazała też członkostwa w komitetach (radach) redakcyjnych, członkostwa w międzynarodowych organizacjach czy towarzystwach naukowych, staży w krajowych czy zagranicznych ośrodkach naukowych oraz recenzowania międzynarodowych projektów naukowych.

KONKLUZJA: Biorąc pod uwagę fakt, że dr Monika Frąckowiak-Sochańska od kilkunastu lat pracuje na jednym z najlepszych polskich uniwersytetów, w wiodącym w skali krajowej Instytucie Socjologii należy uznać jej dorobek naukowy mierzony parametrami formalnymi, wymaganymi przez Centralną Komisję, za przeciętny.

SYNTETYCZNA OCENA OSIĄGNIĘĆ DYDAKTYCZNYCH, ORGANIZACYJNYCH I POPULARYZATORSKICH

Z bardziej znaczących parametrów dorobku dydaktycznego, oprócz zajęć z psychologii i socjologii realizowanych na UAM i innych poznańskich uczelniach, należy wymienić występowanie przez dr Frąckowiak-Sochańską w roli promotora pomocniczego w czterech przewodach doktorskich obcokrajowców. W zakresie prac organizacyjnych należy wskazać pełnienie funkcji sekretarza w komisjach rekrutacyjnych na UAM (kierunek - praca socjalna) w latach 2008 i 2018. Działalność popularyzatorska habilitantki to udział w dyskusjach, debatach i panelach dyskusyjnych dla studentów uczelni poznańskich, uczniów szkół zawodowych oraz członków studenckich kół naukowych.

KONKLUZJA: Aktywność dydaktyczną, organizacyjną i w zakresie popularyzacji nauki habilitantki należy uznać za przeciętną.

CHARAKTERYSTYKA PRACY WSKAZANEJ JAKO OSIĄGNIĘCIE NAUKOWE:

Monika Frąckowiak-Sochańska, Społeczne konstruowanie kategorii zdrowia, choroby i zaburzenia psychicznego w społeczeństwie późnej nowoczesności, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 2019, ss. 689

UWAGI OGÓLNE:

Dr Monika Frąckowiak-Sochańska wskazała jako osiągnięcie naukowe w postępowaniu habilitacyjnym bardzo obszerną, prawie 700 stronicową monografię autorską poświęconą społecznemu konstruowaniu zdrowia, choroby i zaburzenia psychicznego w kontekście społeczeństwa późnej nowoczesności. Bibliografia zamieszczona na stronach 604-635 obejmuje 496 pozycji, lecz wobec braku, jak się wydaje, niezbędnego indeksu nazwisk, trudno ustalić, czy te wszystkie, licznie wskazane pozycje zostały przez habilitantkę faktycznie wykorzystane i cytowane w treści monografii (wrywkowa analiza wskazuje, że nie). Stosując nawet przybliżone kryteria umożliwiające identyfikację poszczególnych wskazanych w Bibliografii źródeł z socjologią lub psychologią od razu można wskazać zdecydowaną dominację prac z szeroko rozumianej psychologii i dyscyplin jej pokrewnych. Recenzentem wydawniczym ocenianej pracy dr Frąckowiak-Sochańskiej była prof. dr hab. Anna Kwak, wcześniej współautorka książki wydanej w 2010 pod współredakcją habilitantki „Kobiety w polskiej transformacji.....” (patrz: Autoreferat, s. 2).

We Wstępie monografii habilitantka wskazuje, że jej badania dotyczą społeczeństwa późnej nowoczesności, przy czym termin ten, stworzony przez A. Giddensa [Giddens 2001] ma się odnosić do współczesnego społeczeństwa polskiego (patrz: Wstęp, s. 16, s. 19). Można zadać pytanie, czy „cechy późnej nowoczesności” opisane wielokrotnie przez Giddensa [Giddens 1990, 2001] i błyskotliwie interpretowane przez P. Sztompkę odnoszą się w całości (częściowo) do współczesnego społeczeństwa polskiego [Sztompka 1998]. Prowadzone na próbach reprezentatywnych przez zespół H. Domańskiego badania dotyczące współczesnych przemian stratyfikacyjnych i przeobrażeń kulturowych zachodzących w społeczeństwie polskim wskazują występowanie jakościowych różnic pomiędzy rozwiniętymi społeczeństwami zachodniej Europy a specyfiką i swoistością społeczeństwa polskiego [por.: Borowiec 2018].

Kolejna uwaga natury ogólnej dotyczy identyfikacji i usytuowania problematyki

„społecznego konstruowania zdrowia, choroby i zaburzenia psychicznego” w obrębie subdyscyplin socjologicznych. Autorka pisze: „Socjologiczna refleksja nad zdrowiem psychicznym jest uprawiana w ramach zróżnicowanych subdyscyplin socjologii, między innymi s o c j o l o g i i z d r o w i a i c h o r o b y (...)” (Wstęp, s. 18). Wymienienie socjologii medycyny w tym kontekście jako pierwszej, potwierdza świadomość habilitantki co do zasadniczego udziału tej subdyscypliny socjologii w badaniach nad zdrowiem i chorobą psychiczną, jednak, z niewiadomych przyczyn, nie uwzględnia ona dostatecznie podejścia socjomedycznego w swojej dysertacji. Należy tu przypomnieć podstawowe fakty. W klasycznej zachodniej socjologii medycyny problematyka zdrowia i choroby psychicznej pojawiła się już 70 lat temu; tylko za okres 1990-2013 wykazuje się ponad 1500 opracowań poświęconych tej tematyce [Anshensel, Phelan et al. 2013]. W polskiej socjologii medycyny stanowi ona jedną z podstawowych orientacji badawczych od wczesnych lat 60-tych XX wieku, a bibliografia za lata 1969-1990 obejmuje ponad 150 różnorodnych, polskich studiów na ten temat. Polski socjolog medycyny tworzący podstawy naukowe „socjologii zaburzeń mentalnych” pisał: „W ramach socjologii medycyny od początku lat sześćdziesiątych powstała (...) subdyscyplina nazywana socjologią zaburzeń psychicznych, socjologią chorób psychicznych lub socjologią zdrowia psychicznego.” [Brodniak 2000, 2005]. Orientację tę rozwijali w Polsce tacy wybitni przedstawiciele socjologii medycyny jak J. Moskalewicz, A. Ostrowska, G. Świątkiewicz i wielu innych. Ostatnio tego typu zaawansowane prace teoretyczno-empiryczne prezentowała Anna Prokop-Dorner (2018). Obowiązkiem habilitanta jest odniesienie się do stanu badań w danej dziedzinie w zakresie dotyczącym podejmowanej tematyki. Dr Monika Frąckowiak-Sochańska wskazując sama socjologię medycyny jako wiodącą (patrz: Wstęp, s.18) powinna znać oraz odnieść się do głównych efektów dociekań i analiz dotyczących zdrowia, choroby i zaburzeń psychicznych rozwijanych w ramach tej subdyscypliny. W ocenianej monografii, odniesień do obszernej wiedzy socjomedycznej na ten temat niestety b r a k. Oczywiście każdy badacz może też przyjąć inną, niż wyżej

wskazana, optykę (np. socjologię kultury, socjologię dewiacji, socjologię wiedzy). Powinien jednak swój wybór uzasadnić a podjęta decyzja musi logicznie wynikać z zarysowanego uprzednio problemu badawczego.

Konieczne jest także poczynienie ogólnych uwag dotyczących sposobu realizacji badań emirycznych. Za trafne należy uznać przeprowadzenie w roku 2012 ogólnopolskich badań sondażowych na reprezentatywnej próbie 1000 osób. Sondaż, w całości zaprojektowany przez dr Monikę Frąckowiak-Sochańską został zrealizowany techniką CAPI przez TNS Polska. Pytania otwarte umożliwiły analizę jakościową uzyskanego materiału, w tym interpretację sposobów rozumienia kategorii „zdrowie”, „choroba psychiczna”, „zaburzenie psychiczne” („Społeczne konstruowanie...”, s. 263). Trudno jednak zrozumieć, dlaczego przez okres ponad siedmiu lat (!) analizy uzyskanych w tym badaniu wyników nie zostały opublikowane. Przy tak intensywnej obecnie dynamice zmian społecznych, kulturowych, obyczajowych, świadomościowych, politycznych czy ekonomicznych (a także w organizacji otwartego i zamkniętego leczenia psychiatrycznego) fakt tak długiej zwłoki niesie znaczne ryzyko dezaktualizacji ustaleń habilitantki. Następny element polemiczny stanowi wykorzystanie przez dr Frąckowiak-Sochańską do prowadzonych na łamach swojej monografii analiz fragmentów opublikowanej dużo wcześniej (2002) przez niemieckich autorów M. F. Starka, F. Bremera i I. Esterer publikacji „Przecież ja nie zwariowałem. Pierwszy kryzys psychiczny”, Wyd. Instytutu Psychiatrii i Neurologii, Warszawa 2002, obejmujących wypowiedzi osób z chorobami psychicznymi i członków ich rodzin. Przytaczane narracje, pochodzą z lat 90-tych XX wieku (!) i zostały zarejestrowane w swoistym kontekście społecznym, obyczajowym i kulturowym ówczesnych Niemiec a także, co najważniejsze, w zupełnie odmiennych od polskich realiach organizacyjnych oraz strukturalnych otwartej i zamkniętej opieki psychiatrycznej. Z niezrozumiałych przyczyn habilitantka uznała, że te wypowiedzi 16 osób zmagających się z chorobą psychiczną oraz 11 członków ich rodzin mogą stanowić materiał do uogólnień dotyczących kryzysu

psychicznego w Polsce (?). Dodatkowo, autorka sama dostrzega inne ograniczenia pozyskanego w ten sposób materiału źródłowego, m.in., takie jak: brak bezpośredniego kontaktu z autorami/kami wypowiedzi czy dostępu do ważnych elementów pozawerbalnych (op. cit, s. 269). Argumenty zawarte w uzasadnieniu decyzji o rezygnacji, w tym przypadku, z „materiałów wywołanych” nie są przekonywujące (op. cit., s. 267). Podobnie niezrozumiałe jest dołączenie do tych narracji sprzed 30 lat, zarejestrowanych przed 20 laty wypowiedzi polskich pacjentów leczących się psychiatrycznie oraz potraktowanie ich łącznie jako materiał źródłowy mimo, że, jak słusznie zauważa sama habilitantka naracje te: „(...) dotyczyły więc dwóch różnych kontekstów społeczno-kulturowych.” (op. cit., s. 270). Trudno zgodzić się z autorką, że zmiany świadomości zdrowia psychicznego przebiegają relatywnie wolno. Analizy badań CBOS w ciągu ostatnich 20 lat ukazują dokładnie coś innego [Prokop-Dorner 2018; CBOS 2015, 2018], co dostrzegane jest np. w ewolucji społecznego podejścia do syndromu „courtesy stigma”, w zmianach opinii na temat autyzmu, etc. Czy zatem recenzowana książka habilitacyjna „(...) stanowi próbę wypełnienia luki w wiedzy (...)” , czy „(...) jest też syntezą wiedzy w zakresie zdrowia psychicznego” (Autoreferat, s. 2). Należy pamiętać, że powinna ona mieć istotny walor heurystyczny, a zatem: czy i co rozważania dr Frąckowiak-Sochańskiej wnoszą nowego i oryginalnego do społecznych, strukturalnych czy stratyfikacyjnych uwarunkowań chorób/zaburzeń psychicznych w drugiej dekadzie XXI wieku. Wpływ zjawisk społecznych towarzyszących różnym fazom transformacji systemowej w Polsce na obraz choroby psychicznej, łącznie z przemianami systemu leczenia psychiatrycznego a także mechanizm wzajemnych korelacji tych zjawisk na poziomie mikro, mezo i makrospołecznym i ich znaczenia dla zdrowia psychicznego Polaków modelowo ukazała A. Ostrowska [Ostrowska 1993, 2005], jednak habilitantka zignorowała te ustalenia.

Zauważając i doceniając wysiłek, jaki autorka monografii „Społeczne konstruowanie...” włożyła w przygotowanie i realizację badań własnych i opracowanie tak obszernej pracy

trzeba też odnotować główny wniosek z przeprowadzonych analiz. Rekapitułując uzyskane efekty dr Frąckowiak-Sochańska pisze: „Próba podsumowania uzyskanych wyników analiz teoretycznych i empirycznych skłania do konstatacji, że granice pomiędzy kategoriami zdrowia, choroby i zaburzenia psychicznego są nieostre a same kategorie wieloznaczne.” (Autoreferat, s. 10). Wielokrotnie też akcentuje tę cechę chorób/zaburzeń psychicznych („Społeczne konstruowanie...”, ss. 177, 182, 375, 447, 451, 490, 491, 498, 499, 544, 545, 594, 595, itd.) Jednak cecha ta jest oczywista i dobrze już znana; takie ustalenia zostały wcześniej poczynione przez setki badaczy „sociology of mental health” w tysiącach analiz empirycznych prowadzonych na całym świecie!

Na zakończenie sformułowanych wyżej uwag niezbędny wydaje się jeszcze jeden komentarz ogólny. W rozdziale 1 podrozdz. 8 („Konsekwencje założeń teorii funkcjonalno-strukturalnych dla socjologii zdrowia psychicznego...”) dr Frąckowiak-Sochańska słusznie stwierdza: „(...) większość chorób psychicznych jest opisywana jako zaburzenia funkcjonalne (o nie dającym się określić markerze biologicznym oraz niemożliwych do jednoznacznego wskazania przyczynach.” (op. cit., s. 60). To ważne stwierdzenie z podsumowania nie znalazło jednak żadnego rozwinięcia w recenzowanej monografii, chociaż bez trudu można sięgnąć do kanonicznej, często cytowanej pracy habilitacyjnej na ten temat [Bielecki 2007]. Habilitantka i tę cenioną analizę socjologiczną poprzedzoną istotnymi wynikami solidnych badań terenowych zignorowała.

UWAGI SZCZEGÓŁOWE DOTYCZĄCE WYBRANYCH ELEMENTÓW PUBLIKACJI ZGŁOSZONEJ JAKO OSIĄGNIĘCIE NAUKOWE:

Konstrukcja monografii dr Moniki Frąckowiak-Sochańskiej jest rozbudowana i złożona, a układ tematyczny logiczny i spójny wewnętrznie. Książka składa się z dwóch zasadniczych części: Cz. I „Stare i nowe pytania o zdrowie, chorobę i zaburzenie psychiczne (składającej się 4 odrębnych rozdziałów) i obszerniejszej Cz. II „Konstruowanie kategorii zdrowia,

choroby i zaburzenia psychicznego w świetle wyników badań empirycznych” (składającej się z 7 rozdziałów). Całość pracy została opatrzona Wstępem, Zakończeniem oraz Aneksiem zawierającym szczegółowe informacje metodologiczne.

Nie uznając za celowe opisywanie wszystkich rozdziałów monografii odniesienia, uwagi i komentarze zostaną poczynione do wybranych jej fragmentów.

Rozdział I charakteryzuje się logiką wypowiedzi potwierdzającą kompetencje autorki. Słuszne i celowe wydaje się tu omówienie teorii funkcjonalno-strukturalnej w spojrzeniu na zdrowie, chorobę i medycynę. Uznanie budzi dokładna i trafna analiza poglądów T. Parsonsa, K. Horney, J. Sowy, podobnie jak interpretacja klasycznych poglądów E. Goffmana czy E. Durheima w kontekście sporów o „rozumienie moralności”. Interesujący jest wątek dotyczący socjogenezy zaburzeń psychicznych (ss. 42-50); szkoda, że rozważania te nie zostały pogłębione (patrz: publikacje A. Ostrowskiej i W. A. Brodniaka). Dotyczy to także wniosków formułowanych przez habilitantkę w podrozdziale 8, o czym była mowa w Uwagach ogólnych.

Rozdział II ma przedstawiać społeczno-ekonomiczne uwarunkowania chorób/zaburzeń psychicznych oraz ukazać rolę czynników psychologicznych i socjologicznych w ich etiologii. Wychodząc z założeń teorii krytycznej habilitantka rozważa, m.in., wpływ kryzysów społeczno-ekonomicznych na stan zdrowia psychicznego (nie odnosząc jednak swych uwag do polskiego kontekstu!). Pisząc o nierównościach społecznych skutkujących np., deficytem dostępu do leczenia psychiatrycznego dla osób o niskim statusie społeczno-ekonomicznym autorka pomija odniesienie się do wyników ważnych polskich badań na ten temat (Ostrowska, Moskalewicz, Świątkiewicz i in.), zaś opisując wyniki zachodnich badań na temat medykalizacji odnosi się głównie do ustaleń M. Nowakowskiego [Nowakowski 2015].

W Rozdziale III dr Frąckowiak-Sochańska, odwołując się do paradygmatu interpretatywnego, koncentruje się zwłaszcza na rozważaniach związanych z „podtrzymywaniem znaczeń” kategorii zdrowia, choroby i zaburzeń psychicznych w kontekście kultury, opisuje stan badań

na temat subiektywizacji i obiektywizacji wiedzy dotyczącej zdrowia psychicznego (głównie w oparciu o wyniki badań zachodnich), charakteryzuje mechanizmy społecznego ostracyzmu wobec zachowań dewiacyjnych, analizuje przydatność etnometodologii do interpretacji procesu „naznaczania społecznego”, motywacje do wychodzenia z choroby/zaburzenia psychicznego oraz budowania mechanizmów socjalizacji. Ustalenia z tych rozważań habilitantki są oparte na literaturze anglojęzycznej i pozostają dla badaczy problematyki znane oraz oczywiste. (op. cit., s. 157). Dr Frąckowiak-Sochańska słusznie natomiast podkreśla, że badania jakościowe podjętej tematyki mają ograniczoną reprezentatywność; paradoksem pozostaje fakt, że, m.in., z takich właśnie materiałów źródłowych wywodzi następnie swoje wnioski i uogólnienia. Generalnie rzecz ujmując Rozdział III ma charakter tekstu przeglądowego; nie zawiera oryginalnych interpretacji czy wniosków.

Rozdział IV, ostatni z rozdziałów pierwszej części monografii, zawiera próbę ukazania znaczeń przypisywanych kategoriom zdrowia, choroby i zaburzenia mentalnego we współczesnym społeczeństwie. Według habilitantki dla jego określenia pomocny ma być pojęcie „społeczeństwo późnej nowoczesności”. Jak już wspomniano we wcześniejszych fragmentach recenzji termin ten, stworzony ongiś przez Giddensa odnosi się do zupełnie innej, zachodniej rzeczywistości społecznej, ekonomicznej, kulturowej, instytucjonalnej, co powoduje, że adekwatność stosowania go do aktualnych polskich realiów społecznych jest problematyczna, dyskusyjna i wątpliwa. Zjawiska takie jak np. kryzys społeczno-ekonomiczny czy procesy medykalizacji mają w Polsce i w rozwiniętych krajach zachodnich odmienny charakter. Podobnie jest z odmiennością zakresu takich pojęć, jak „lęk społeczny”, „depresja”, „zaburzenia paranooidalne”, „kryzys psychiczny”, „więź”, etc.

Podsumowując, Rozdział IV jest kolejnym streszczeniem wybranych poglądów przedstawianych w anglojęzycznej literaturze przedmiotu zaś zawarte w nim rozważania habilitantki w małym stopniu odnoszą się do polskich, współczesnych realiów klasowych, stratyfikacyjnych, instytucjonalnych i kulturowych. Z jednej strony należy podkreślić pracowitość i sumienność autorki w żmudnej identyfikacji źródeł, ale trudno dociec na czym ma polegać własny, oryginalny wkład dr Frąckowiak-Sochańskiej w opis poglądów innych badaczy.

Część II recenzowanej monografii zatytułowana jest „Konstruowanie kategorii zdrowia, choroby i zaburzenia psychicznego w świetle wyników badań empirycznych”. Autorka pisze tu o celu swojej pracy: „Część empiryczną pracy tworzy kilka elementów składowych. Pierwszym (...) są reprezentatywne badania sondażowe, których cel sprowadza się do ustalenia sposobów rozumienia kategorii zdrowia psychicznego (...) przez przedstawicieli współczesnego społeczeństwa polskiego (...)” (op.cit., s. 248-249). Obok prezentowanych w tej Części badań sondażowych, wykonanych przez TNS Polska i, jak stwierdza habilitantka, przez nią zaplanowanych, obraz choroby/zaburzenia psychicznego we współczesnym społeczeństwie polskim mają przybliżyć wyniki badań jakościowych obejmujących narracje osób dotkniętych doświadczeniem choroby psychicznej, ich bliskich oraz ekspertów w dziedzinie zdrowia psychicznego (op. cit., s. 249). Opisując założenia tego projektu autorka obszernie uzasadnia swoją decyzję łączenia metod kwantytatywnych i kwalitatywnych (op. cit. , ss. 258-259 i dalsze). Badaniem jakościowym objęto w sumie 47 osób (chorych, członków ich rodzin, ekspertów). Znaczna część zebranego materiału, to, jak już wcześniej wspomniano, relacje na temat własnej choroby pacjentów niemieckich szpitali i placówek psychiatrycznych oraz członków ich rodzin z końca lat 90-tych XX wieku, zebrane kiedyś przez Starka, Bremera i Esterer. Wywiady z ekspertami (próba doboru celowego) obejmują narracje bardzo zróżnicowanej grupy osób tak pod względem stażu pracy (od kilku do kilkudziesięciu lat) jak i wykształcenia (od psychologów, psychiatrów do socjologów). Należy też dodać, że wszyscy badani eksperci pochodzili z Poznania lub Wielkopolski (op. cit., s. 272). Dodatkowo habilitantka korzystała z wypowiedzi członków rodzin osób dotkniętych chorobą psychiczną udostępnionych na stronie internetowej Stowarzyszenia „Więź”, przy czym w tej części materiału brak oznaczenia daty utworzenia zbioru relacji [op. cit., s. 266].

Wspomniane wcześniej badania sondażowe z roku 2012 miały ustalić źródła wiedzy o chorobie psychicznej, zakres kontaktów z osobami doznającymi zaburzeń psychicznych oraz, np., percepcji granic między zdrowiem a chorobą czy zaburzeniem psychicznym (op. cit. ss.

331-332). Wnioski z tych badań ilościowych nie wykraczają poza to, co już wcześniej polscy badacze problemu wiedzieli o postawach Polaków wobec chorób i zaburzeń psychicznych. Dla czytelnika ciekawsza może być analiza odpowiedzi na cztery pytania otwarte znajdujące się w tym sondażu (op. cit, s. 333 i dalsze), które dotyczyły, m.in., skojarzeń z terminami „zdrowie” i „choroba psychiczna”, wyobrażeń na temat zachowania człowieka z deficytem intelektualnym, etc. Do uwag poczynionych na temat badań sondażowych z 2012 roku we wcześniejszych fragmentach recenzji należy dodać, że zdumienie budzi fakt iż habilitantka, interpretując wyniki uzyskane w tym sondażu odnosi się jedynie do badań survey-owych z lat 2000-2012, pozostawiając bez komentarza wnioski z późniejszych sondaży na ten temat, np. CBOS (2015, 2018), chociaż komunikaty tej sondażowni zawierają bardzo wnikliwą interpretację aktualnych wyników.

Omawiając w tej Części monografii swoje badanie jakościowe dr Frąckowiak-Sochańska opisuje zaskakujący pomysł wykorzystania materiału źródłowego składającego się z wypowiedzi osób dotkniętych chorobą psychiczną (z końca lat 90-tych XX w. w Niemczech) oraz członków rodzin takich osób (zaczerpniętych, bez określenia daty, ze strony internetowej Stowarzyszenia Więź), co prowadzi do banalnych wniosków interpretacyjnych (op. cit., ss. 438-444), a w szczególności do wielokrotnego powtarzania i podkreślania stwierdzonej nieostrości granic pomiędzy zdrowiem a chorobą czy zaburzeniem psychicznym (co już wcześniej wspomniano), niejasności percepcji tych kategorii, ich „tabuizacji”, ustalenia występowania reakcji lękowych w kontaktach z osobami dotkniętymi zaburzeniami mentalnymi, wpływu choroby na zmiany w interakcjach, przypisywania chorym cech „odmienności”, co sprzyja ich wyobcowaniu, etc. Podobne ustalenia znajdujemy w polskiej literaturze socjomedycznej już w latach 70-tych i 80-tych XX wieku (!), nie wspominając tu nawet o ogromnym dorobku zachodniej „sociology of mental disorders” [Aneshensel, et al. 2013]. Na szczęście habilitantka po części zdaje sobie sprawę ze słabości i deficytów tak zebranego materiału źródłowego (op. cit., ss. 446-447). Za bardziej interesujące można uznać wyniki badań z zastosowaniem wywiadu pogłębionego z 20 ekspertami pracującymi w

Poznaniu i jego okolicach (nawiasem mówiąc w badanej próbie znalazło się tylko 4 mężczyzn). Miejsca pracy tych osób były bardzo zróżnicowane (od szkoły do szpitala psychiatrycznego), podobnie jak ich wykształcenie oraz staż pracy. (op. cit., s. 497). Dr Frąckowiak-Sochańska postawiła sobie tu za cel podjęcie próby opisu i analizy: sposobu definiowania kategorii zdrowie/choroba/zaburzenie psychiczne, nieostrości granic między tymi pojęciami, wpływu choroby psychicznej na jakość życia, problemu „niepewności diagnostycznych” oraz rozpoznawania przez ekspertów choroby lub zaburzenia psychicznego w zależności od dominacji czynników biogennych lub socjo-psychogennych. Jak wcześniej podkreślono ostatni z przedmiotów analiz wskazanych przez habilitantkę jest ciekawy i szkoda, że w monografii nie wykorzystwała dla swych interpretacji kategorii „choroby funkcjonalnej”, tak często przywoływanej w literaturze socjomedycznej. Interesujące są także rozważania na temat opinii badanych specjalistów dotyczących zmian w systemach diagnostycznych polskiej psychiatrii (psychoterapii) (op. cit., s. 527 i dalsze). W ostatnim, 11 Rozdziale monografii „Czynniki wyznaczające kontekst procesu konstruowania kategorii zdrowia, choroby i zaburzenia psychicznego przez ekspertów” autorka w niedostatecznym stopniu uwzględniła problem zasadniczych zmian, jakie zaszły w Polsce w zakresie organizacji, sposobach finansowania i procesach kształcenia osób specjalizujących się w ochronie zdrowia psychicznego.

Podsumowując uwagi dotyczące monografii autorskiej wskazanej przez dr Monikę Frąckowiak-Sochańską jako osiągnięcie naukowe można stwierdzić, że:

1/ jej autorka poświęciła wiele czasu i wysiłku wykazując się też pracowitością i determinacją w przygotowaniu tak obszernego opracowania. Książka jest jednak zbyt długa; z pożytkiem dla czytelnika i bez szkody dla jej wartości można by ograniczyć objętość tej pozycji co najmniej o 1/3;

2/ w Bibliografii wykazano 496 pozycji, lecz niestety trudno ustalić, czy wszystkie z nich zostały w tekście monografii wykorzystane (raczej nie). Brakuje indeksów osobowych i przedmiotowych. Z zamieszczonych tu źródeł tylko mniej więcej 1/4 można przypisać szeroko definiowanej socjologii;

3/ w swojej pracy habilitantka odwołuje się do centralnej kategorii analitycznej jaką jest „społeczeństwo późnej nowoczesności”. Decyzja ta, jak wskazano w uwagach, budzi wątpliwości co do pożytków z zastosowania tego pojęcia do opisu współczesnego społeczeństwa polskiego;

4/ Część I monografii stanowi *de facto* bardzo obszerny i szczegółowy opis stanu badań na temat zdrowia i choroby/zaburzenia psychicznego; jest to rodzaj przeglądu literatury bez oryginalnych wniosków habilitantki. Należy przy tym dodać, co już zostało sygnalizowane, że dr Frąckowiak-Sochańska, bez uzasadnienia, dokonała eliminacji perspektywy socjomedycznej, mimo deklarowania we Wstępie powiązań podejmowanej problematyki z tą właśnie subdyscypliną socjologii. Podkreślić też należy, że podejście socjomedyczne jest uznawane za „kanoniczne” w badaniach dotyczących zdrowia i choroby psychicznej;

5/ badania kwantytatywne, zaprojektowane przez habilitantkę ponad 7 lat temu (2012) nie mają wielkiej wartości heurystycznej, zaś autorka nie porównuje wyników swego sondażu z uzyskanymi w późniejszych badaniach z lat 2012-2019 na podobny temat;

6/ najciekawszą częścią badań kwalitatywnych są pogłębione wywiady z ekspertami (mimo braku homogeniczności próby);

7/ ogólnie rzecz ujmując osoba opiniująca wartość pracy wskazanej jako osiągnięcie naukowe może mieć trudności z jednoznaczną odpowiedzią na pytanie czy i co oryginalnego i twórczego do dorobku polskiej socjologii wnosi książka „Społeczne konstruowanie kategorii zdrowia, choroby i zaburzenia psychicznego w społeczeństwie późnej nowoczesności.”

Podjmując próbę dokonania ostatecznego bilansu osiągnięć dr Moniki Frąckowiak-Sochańskiej można zestawić mocne i słabe strony jej dorobku naukowego.

Do mocnych stron należą:

- kompetencje w zakresie problematyki genderowej i feministycznej, znajomość stanu badań i umiejętność interpretacji literatury w tym zakresie; tu trzeba docenić także kompetencje językowe habilitantki;

- zdolność planowania badań socjologicznych i biegłość w posługiwaniu się technikami ilościowymi i jakościowymi;
- szeroką wiedzę w zakresie psychologii, psychoterapii oraz znajomość psychiatrii;
- na osobne podkreślenie zasługuje niezwykle pracowitość habilitantki i jej determinacja w realizacji postawionych celów naukowo-badawczych;
- należy też zaznaczyć, że dr Frąckowiak-Sochańska posiada praktyczne kompetencje w zakresie pracy socjalnej (jest współautorką ekspertyzy dotyczącej woj. Wielkopolskiego r. 2017).

Jako słabe strony dorobku i działalności naukowej habilitantki po uzyskaniu doktoratu (2007) wskazać można:

- mierzony formalnymi parametrami MNiSzW dorobek habilitantki należy uznać za dostateczny, bowiem nie wykazuje ona żadnych publikacji z IF (tylko 1 tekst z listy ERIH); współredaktorstwo i współautorstwo zaledwie jednej monografii (2010); nie posiada cytowań według bazy Web of Science, indeks Hirscha wynosi 0. Dr Frąckowiak-Sochańska nie kierowała w latach 2007-2019 żadnymi projektami międzynarodowymi, nie została w tym okresie wyróżniona nagrodami zewnętrznymi krajowymi i zagranicznymi, nie wykazała udziału w organizacji międzynarodowej konferencji naukowej, nie uczestniczyła w konsorcjach i sieciach badawczych, nie kierowała projektami realizowanymi we współpracy z innymi ośrodkami naukowymi, nie odbywała staży w ośrodkach krajowych i zagranicznych, nie recenzowała projektów badawczych w kraju i za granicą, nie wykazuje też żadnych prac obcojęzycznych publikowanych za granicą (wszystkie informacje na podstawie Autoreferatu);
- uwzględniając fakt, że dr Frąckowiak-Sochańska od prawie 15 lat pracuje jako adiunkt na jednym z najlepszych polskich uniwersytetów i jej zatrudniona w czołowym Instytucie Socjologii osiągnięcia habilitantki w zakresie dydaktyki, organizacji nauki i popularyzacji wiedzy należy uznać za dostateczne;

- monografia habilitacyjna wskazana przez dr Monikę Frąckowiak-Sochańską jako osiągnięcie naukowe nosi cechy analizy stanu wiedzy bardziej z zakresu psychologii, psychiatrii i psychoterapii niż socjologii (patrz Bibliografia). Nie posiadając szczególnych, z punktu widzenia socjologii medycyny, walorów heurystycznych stanowi niezwykle skrupulatny przegląd stanu badań, głównie zachodnich, dotyczących zdrowia, choroby i zaburzeń psychicznych.

KONKLUZJA

Nie bez wahań i wątpliwości wskazanych w recenzji, uwzględniając znaczący wysiłek i determinację habilitantki w przygotowanie monografii wskazanej jako osiągnięcie naukowe oraz bilans jej prac z lat 2007-2019 stwierdzam, że:

Dr Monika Frąckowiak-Sochańska w stopniu dostatecznym spełniła kryteria stosowane wobec osób ubiegających się o nadanie stopnia naukowego doktora habilitowanego (art. 16 ust. 1 ustawy), co skłania mnie ostatecznie do pozytywnej oceny całości jej osiągnięć w toczącym się postępowaniu w Instytucie Socjologii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.

Kierownik Katedry
dr hab. Włodzimierz Piątkowski
prof. UMCS